IMAGINEA CAVALERULUI MEDIEVAL ÎN LITERATURA EPICĂ OCCIDENTALĂ

Crina HAREA

Evul Mediu a exercitat o influenţă deosebită asupra dezvoltări civilizaţiei contemporane. Un rol important, în acest sens, l-a jucat literatura

medievală, care a introdus în societate un cod anume al manierelor derivat din idealurile cavalerismului, care ne ghidează până în prezent.

În secolul al XII-lea, feudalismul se consolidează definitiv în ţările europene. Clasa dominantă în societate este alcătuită din nobili şi cavaleri, antrenaţi în războaie şi turniruri, ospeţe şi petreceri. Cavalerismul devine un atribut tipic al societăţii, transformându-se într-o adevărată organizaţie feudal-militară, cu regulamentele şi idealurile sale de castă, de cinste, de eroism şi de iubire.

Cavalerul trebuia să corespundă unui cod de reguli şi exigenţe, să fie nu numai viteaz şi curajos, fidel suzeranului său, dar şi un om educat, elegant, galant. Realitatea a generat o literatură exprimând idealurile de viaţă ale cavalerismului care, la rândul acesteia, a contribuit la consolidarea acestuia. Literatura cavalerească s-a manifestat în poezie şi în roman, mai rar în proza scurtă. Opere de o inestimabilă valoare descoperim în literatura franceză, apoi, sub influenţa ei, literatura germană, în celelalte, scrierile de factură curteană fiind reprezentate mai modest şi în forme specifice.

Cele mai reprezentative rămân a fi romanele cavalereşti, iar autorul de referinţă este Chrétien de Troyes, creatorul *ciclului arthurian*, numite şi romane despre isprăvile cavalerilor Mesei Rotunde. El porneşte de la legendele bretone – povestiri de aventuri în care eroii sunt cavaleri ai regelui Arthur din Britania. Chrétien de Troyes a scris cinci romane în versuri: *Érec şi Énide; Lancelot sau Cavalerul cu cotiga; Cligés; Yvain sau Cavalerul cu Leul; Perceval sau Povestea Graalului*.

Din seria acestor romane, face parte şi ciclul romanelor despre *Tristan şi Isolda*, al căror subiect a fost reconstruit de Joseph Bédier, precum şi romanul *Parzival* al scriitorului german Wolfram von Eschenbach.

Schema epică este aceeaşi pentru toate: eroul are un eşec, este scos cumva din normalitate şi trebuie să-şi recâştige starea obişnuită printr-o serie de iniţieri, de încercări eroice sau magice, în urma cărora are acces la un univers nou.

Spre deosebire de poemele epice, considerate cele mai realiste cântece de vitejie din literatura medievală: *Cântecul lui Roland* (Franţa), *Cântecul Nibelungilor* (Germania de Sud), *Cântecul Cidului* (Spania), în care sunt descrise virtuţile esenţiale ale cavalerilor, romanul cavaleresc aduce, în secolul al XII-lea, o nouă scară de valori şi o nouă viziune asupra iubirii. Suprema valoare nu mai consta în vitejia războinică şi în fidelitatea vasalului faţă de nobilul său suzeran, ci în idealul *cavalerului rătăcitor,* pedepsind nedreptatea şi ajutându-i pe cei nenorociţi, credincios lui Dumnezeu şi unei doamne căreia şi-a dăruit iubirea şi căreia îi închina toate victoriile sale. Cavalerul urmăreşte, în ciuda oricăror obstacole, perfecţionarea spirituală,

simbolizată de Sfântul Graal. Graalul, în legendele mistice ale Evului Mediu, era un vas în care Iosif din Arimateea ar fi strâns sângele lui Iisus.

Aşa cum am menţionat, romanele cavalereşti oferă un loc esenţial iubirii. Dragostea din romanele cavalereşti este, de obicei, una licită, conjugală. Aventurile se pot termina cu un *happy end,* în care cavalerul se căsătoreşte, în cele din urmă, cu aleasa inimii sale. Ori se reconciliază cu ea, dacă soarta i-a despărţit cumva. Din romane aflăm mai clar ce trebuia să facă un cavaler pentru a fi demn de a purta numele de îndrăgostit – trebuia să-i închine toate victoriile lui şi să se supună în toate persoanei iubite, chiar până la a se umili. Îndrăgostitul, ca un vasal, îngenunchea în faţa femeii – simbol al supunerii extreme din partea unui bărbat, fiinţă superioară. Dacă ea îi accepta jurământul de credinţă, între ei se stabilea o relaţie care era pecetluită printr-un sărut pe buze.

În aceste romane cavalereşti, există şi iubirea nepermisă. Aceasta fiind o iubire adulteră, îndrăgostitul cavaler nu îşi alege o fecioară, ci pe soţia altuia. Nu o ia cu forţa, ci o cucereşte. Cu riscuri, îi învinge încetul cu încetul rezistenţa. Aşteaptă până când ea se predă şi-şi oferă favorurile. Pentru această cucerire, el desfăşoară o strategie minuţioasă, o transpunere ritualizată a tehnicilor vânătorii, ale luptei în turnir sau ale asaltului unei fortăreţe. Doamna aleasă este un fel de citadelă care trebuie asediată.

Literatura medievală ni-l prezintă pe cavaler ca pe un triumfător în toate: atât în lupte, cât şi în dragoste. Cazul tipic şi care ar părea să contravină acestui model de cavaler este cel al lui Lancelot, care, din iubire pentru Guinevra, soţia regelui Artur (romanul *Lancelot sau Cavalerul cu cotigă*), acceptă să se urce într-o cotigă cu care erau duşi spre supliciu condamnaţii sau să se lase înfrânt într-un turnir. Dacă pierde dragostea doamnei sale, cavalerul nu mai are nimic şi trebuie să îşi piardă minţile, aşa cum face Yvain (romanul *Yvain sau Cavalerul cu leul)*, sau îşi pierde viaţa, precum Tristan, care o iubeşte pe Isolda, soţia unchiului său Marc, seniorul său (romanul *Tristan şi Isolda*). Rănit, acesta aşteaptă sosirea iubitei sale Isolda, care l-ar fi putut vindeca. Pentru că i se spune că ea nu vine, Tristan se lasă, pur şi simplu, să moară.

Cu timpul, statutul şi codul iubirii curtene a fost exagerat peste măsură, încât s-a transformat într-o doctrină scolastică a iubirii, într-o ştiinţă a iubirii, ale cărei legi deveneau obligatorii pentru cavaleri, astfel ajungându-se de la libertatea sentimentului la îngrădirea, constrângerea lui.

Literatura medievală a oferit creaţii fără de care, nu s-ar fi putut clădi nimic din tot ceea ce astăzi numim artă literară. În acelaşi timp, acest spaţiu a dus la formarea unor modele morale, care stau şi astăzi la baza atitudinii etice.

Recomandat
Igor BERCU, lector univ.